

стає гуманітарним дослідником); третій спрямований на процес трансформації (основна діяльність учасника – моделювання розвитку соціокультурного об'єкта). О. Попов підкреслює, що у центрі навчального модуля, міститься ядро змісту освіти, а саме – три типи системних уявлень: онтологічні (уявлення про «інститут» як феномен організації життєдіяльності), діяльнісні (уявлення про «конструкт» як «чистий тип»), управлінські (уявлення про «модель» як практичну систему). Отже, головним завданням проєктувальника освітнього модуля є штучне розгортання простору певної людської практики, включаючи «систему уявлень про неї, систему комунікації та систему організації процесів самовизначення» [11].

Висновки та перспективи подальших розвідок дослідження проблеми. Освіта XXI століття має бути націленою в майбутнє, на розв'язання його проблем, формуючи та розвиваючи компетентності учнів, студентів. Враховуючи полікультурність освітнього простору, в наш час відбувається упровадження своєрідного «європаспорта» – сертифіката, в якому будуть зазначені *засвоєні* учнем компетенції та кваліфікації. Процес створення конкурентного середовища спрямовує вітчизняних фахівців до активного розроблення стратегії оновлення змісту освіти. Як зазначає С. Кіндзерська, зміни в освіті повинні бути сфокусовані на якісній трансформації змісту і форми [12].

Утверджуючи зміст вищої професійної освіти в значимості для окремої людини засвоєного знання, що перевіряється практикою (у справі), перспективними вбачаємо науковий пошук та обґрунтування таких способів засвоєння дійсності, що дозволять у будь-якій ситуації діяти точно, без помилок.

Список використаних джерел:

1. Самые востребованные профессии будущего [Електронний ресурс] / стаття. – 11.04.2008. – Режим доступу: <http://vz.ru>, <http://rozdory.com/publ/1-1-0-12>.
2. Лавриненко Л. Взаємодія ринку праці з ринком освітніх послуг [Електронний ресурс] / стаття. – 2011. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/23_NPM_2011/Economics/5_91171.doc.htm.
3. Аналітична записка. Конкурентоспроможність України: оцінки Всесвітнього економічного форуму (За Звітом про глобальну конкурентоспроможність 2010–2011 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.
4. Фініков Т. В. Сучасна вища освіта: світові тенденції і Україна / Т. В. Фініков. – К.: Таксон, 2002. – 176 с. – С. 10–11.
5. Щедровицкий Г. Система педагогических исследований (методологический анализ) / Г. Щедровицкий // Педагогика и логика. – М.: Касталь, 1993. – 412 с. – С. 16–200.
6. Цель образования – учить, а не преподавать [Електронний ресурс] / Центр современных методик преподавания: стаття. – Режим доступу: <http://www.diooru/novosti-sayta/tsel-obrazovaniya-uchit-a-ne-prepodavat.html>.
7. Загальна управлінська підготовка / [за ред. О. П. Зінченка]. – К., 2008. – 156 с. – С. 147–154.
8. Андрейченко Н. Ф. Исторический опыт подготовки государственных лидеров / Н. Ф. Андрейченко // Атриум: [серия Педагогика: сб. науч. ст. Тольяттинской академии управления]. – 2004. – № 3. – С. 12–14.
9. Давыдова Г. А. «Сколько образования нужно современному человеку?» или «Возрождение тривиума» / Г. А. Давыдова // Атриум: [серия «Педагогика», сб. науч. ст. Тольяттинской академии управления]. – 2004. – № 3. – С. 76–79.
10. Акофф Рассел. Образование [Електронний ресурс] / стаття. – Режим доступу: edu.tltsu.ru/sites/sites_content/site125/.../Akoff_Obravovavie.doc.
11. Попов А. А. Практическое мышление как основание современного юношеского образования [Електронний ресурс] / Сетевой журнал «Кентавр»: стаття / А. А. Попов. – 15.03.2008. – Режим доступу: <http://circleplus.ru/content/summa/25>.
12. Кіндзерська С. Модульно-компетентнісний підхід у формуванні навчальних планів та навчальних програм розроблення Державних стандартів професійно-технічної освіти нового покоління: проблеми та перспективи [Електронний ресурс] / Матеріали круглого столу, 28 жовтня 2010 року. – Київ. – Режим доступу: http://ipto.kiev.ua/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=24&Itemid=26.

ОСНОВНІ ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

УДК 811.111:91 (075)

ВЕКЛИЧ Юлія Іванівна,

старший викладач кафедри іноземних мов і методик їх навчання
Педагогічного інституту,
Київського університету імені Бориса Грінченка

Анотація

У статті розглядаються питання місця та ролі лінгвокраїнознавчого аспекту в навчанні іноземної мови та особливостей процесу формування лінгвокраїнознавчої компетентності у майбутніх вчителів іноземної мови. Досліджено проблему підготовки вчителів іноземної мови початкової школи на матеріалі країни, мова якої вивчається, та запропоновано основні шляхи її удосконалення.

Ключові слова: підготовка вчителів іноземної мови; лінгвокраїнознавча компетентність; фонові знання.

Summary

The article dwells upon the place and the role of lingua-cultural aspect in the study of a foreign language and the peculiarities of the process of development of lingua-cultural competence of the future teachers of English. The problem of the training teachers of English of the primary school on the basis of the materials of the country the language of which is learnt has been investigated, and the main ways of its improvement have been suggested.

Key words: training future teachers of English; lingua-cultural competence; background knowledge.

Постановка проблеми та її актуальність. Інтеграція України у світовий економічний, культурний та освітній простір, зростаючі потреби у спілкуванні між країнами і людьми з різними мовами й культурними традиціями зумовлюють нові потреби у соціальному замовленні висококваліфікованого фахівця. Це все спонукає до пошуку нових, досконаліших способів формування і розвитку духовної, етичної, соціально активної особистості, формування у неї умінь спілкуватися в цивілізованому суспільстві, умінні бути максимально вільним і відкритим, умінні брати активну участь в актах комунікації та здатності організовувати цей процес.

З огляду на вищезазначене варто зауважити про процес гуманізації освіти в Україні, що висвітлює сучасну концепцію навчання іноземній мові, яка розглядається як відображення культури відповідного народу, а оволодіння іноземною мовою – як оволодіння іншомовною культурою і як засвоєння духовних цінностей. У зв'язку з цим соціальне замовлення передбачає зростання вимог до рівня професійної підготовки та особистих якостей майбутніх учителів іноземної мови, формування в них іншомовних навичок та вмінь, ознайомлення через мову з культурою країни, її традиціями, історією та сучасністю.

Аналіз наукових праць, присвячених розв'язанню проблеми. Проблему професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови та зміст професійної освіти досліджують такі вчені як А. Батишев, А. Беляєва, Р. Мін'яр-Белоручев, В. Радкевич, І. Зязюн, Н. Ничкало, Н. Поляков, П. Атутов та інші.

Значний внесок у розгляд проблеми становлення спеціаліста, який володіє основами міжкультурної комунікації, орієнтований на досягнення взаємоузгоджених дій з носієм відмінної культури, належить таким науковцям: Є. Верещагін, В. Костомаров, О. Ахманова, Г. Томахін, С. Тер-Мінасова та інші.

Постановка завдання, цілі статті. Традиційно в лінгводидактичній підготовці вчителя іноземної мови основна увага приділяється формуванню іншомовної комунікативної компетентності. Значна частина навчально-виховного процесу у вищій школі припадає на формування його граматичної, фонетичної, лексичної компетентності, що є вкрай важливим. Та, на жаль, виникають певні проблеми, які зараз намагаються вирішити найдосвідченіші вчені.

Однією з основних таких проблем є недостатня сформованість лінгвокраїнознавчої компетентності як обов'язкової структурної одиниці загальної комунікативної компетентності.

Формування та розвиток лінгвокраїнознавчої компетентності сприятиме ефективнішому оволодінню процесом іншомовного мовленнєвого спілкування, оскільки лінгвістичні знання, отримані на основі вивчення культури, звичаїв, традицій тощо країни, мова якої вивчається, сприятимуть загальній педагогічній меті – формування всебічно та гармонійно розвиненого вчителя іноземних мов початкової школи.

Вирішенню зазначених проблем присвячене пропонуване науково-педагогічне дослідження, цілі та завдання якого полягають у виявленні та обґрунтуванні місця лінгвокраїнознавчого аспекту та основних шляхів формування лінгвокраїнознавчої компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх вчителів іноземної мови початкової школи.

Виклад основного матеріалу. У сучасній науковій та методичній літературі лінгвокраїнознавство розглядається у двох аспектах. По-перше, лінгвокраїнознавство – це частина методики викладання іноземних мов, у якій досліджуються питання відбору та прийомів подачі студентам відомостей про країну, мову якої вивчається, з метою забезпечення їх практичного володіння цією мовою. З іншої сторони, існує точка зору, що лінгвокраїнознавство – це аспект навчання іноземній мові, який відображає національно-культурний компонент мовного ма-

теріалу. Кінцевою метою засвоєння лінгвокраїнознавчого аспекту є формування у студентів лінгвокраїнознавчої компетентності, тобто «цілісної системи уявлень про основні національні традиції, звичаї та реалії країни, мова якої вивчається, що дозволяє студентам асоціювати з мовною одиницею ту саме інформацію, що й «носії» цієї мови, і досягати повноцінної комунікації» [3, с. 26].

Лінгвокраїнознавча компетентність передбачає володіння особливостями мовленнєвої та немовленнєвої поведінки носіїв мови у різних ситуаціях спілкування.

Виділення лінгвокраїнознавчої компетентності як складової змісту навчання зумовлено тим фактом, що самій мові властиво накопичувати, зберігати та відображати факти і явища культури народу – носія цієї мови. Ці факти та явища, як правило, відомі усім членам мовної спільноти, оскільки застосовуються ними у процесі навчання, виховання тощо. Так, американцям добре відомо, хто такий «*Honest Abe*» (також *honest old Abe*; *old Abe*) – чесний (або чесний старий) Ейб (прізвисько президента США А. Лінкольна (A. Lincoln, 1809–1865), [2, с. 504], а британцям відомо, хто такий «*wooden spoon*» – той, хто зайняв останнє місце у змаганні (у Кембриджському університеті існував звичай дарувати дерев'яну ложку студентові, який одержав найнижчу оцінку на екзамені з математики) [2, с. 1023]. Подібні відомості належать до так званих *фонових знань*. Вони є характерними для елементів конкретної країни і здебільшого невідомі іноземцям, що звичайно ускладнює процес спілкування, оскільки взаєморозуміння неможливе без принципової тотожності в обізнаності комунікантів про навколишню дійсність. Зазначені фонові знання, як видно з прикладів, реалізуються у певних мовних засобах, хоча і не виснажуються ними. До таких засобів належать:

- *реалії* (безеквівалентні лексичні одиниці, абрєвіатури, назви суспільного і культурного життя країни, імена історичних осіб);

- *фонова лексика* (інтонативна лексика, що відрізняється лексичними фонами від лексики рідної мови, рівень лексичного поняття при цьому співпадає).

Фонові знання як основний об'єкт лінгвокраїнознавства розглядають у своїх працях Є. Верещагін та В. Костомаров. Вони були першими вченими, які обґрунтували об'єктивність використання фонових знань, відкрили *накопичувальну (кумулятивну) функцію лексичної семантики*, розкрили зміст кумулятивної функції мови, згідно з якою мовні одиниці є «вмістилищем» знань соціальної дійсності, охопленими людиною [3, с. 55].

О. Ахманова виділяє, що беззаперечною умовою реалізації будь-якого комунікативного акту має бути стійке знання реалій промовця та слухача, що є основою мовного спілкування (у лінгвістиці вони отримали назву «фонових знань») [1, с. 6]. Наприклад: *Dutch heat* (Am E – *Dutch treat*) перекладається як 1) випивка, гулянка, частування, за яке всі платять однаково; 2) складчина [2, с. 302].

Варто зауважити, що соціокультурна інформація (один з аспектів лінгвокраїнознавчої компетентності) вимагає використання *лінгвокраїнознавчих коментарів*, а саме: 1) змістовних коментарів фонові лексики; 2) коментарів національних реалій; 3) історичних коментарів; 4) казуально-поведінкових коментарів.

Таким чином, важливо знати про історичний розвиток країни при вивченні мови та формуванні лінгвокраїнознавчої компетентності майбутніх вчителів іноземної мови початкової школи. Зв'язок історії країни народу з мовою може яскраво проявлятися на фразеологічному рівні. Лінгвокраїнознавство тлумачить значення слова ширше, ніж це прийнято у традиційній семасіології, і опирається на дані психолінгвістики, де значення слова – це не лише те, що зафіксовано у словниках, а й образ, який включає в

себе ряд асоціацій, як національно-кодифікованих (тобто загальних для носіїв англійської мови та культури), так і власне особистих (останні виходять за межі лінгвокраїнознавства). Наприклад, з приходом до влади М. Тетчер у травні 1972 року з яскравою реакційною політикою консервативного уряду в галузі освіти уряд видав циркуляр про відміну безкоштовної видачі молока всім дітям. Різні організації британської системи освіти намагалися усіма засобами скасувати подібне рішення або знайти інші засоби для забезпечення дітей молоком. Таким чином, сполучення «free milk» було соціально переосмислене, але стало фразеологічним і, більш того, набрало символічного значення. Вимога «free milk» – це яскравий приклад народного протесту проти реакційної політики консервативного уряду в галузі освіти [6, с. 521].

Багато приказок і прислів'їв відображають специфічні національні риси, мають ту мовленнєву подібність, яка корінням входить в історію народу, його побут, звичаї, традиції.

В англійській мові налічується велика кількість фразеологізмів, що мають літературне походження, більшість із них широко використовується у повсякденній мові: *Paint the lily* («King John» by W. Shakespeare) – підфарбувати колір лилії, тобто намагатися прикрасити щось, що не потребує покращення [2, с. 739].

Певно, важко визначити, якою мірою зберігається національний колорит певного фразеологічного словосполучення при перекладі іншою мовою. Наведемо ще один приклад: «Don't tale tales out of school», де «to tale tales» означає підводити своїх товаришів, розбавувати чиїсь таємниці, виносити сміття з хати, нашіптувати, зводити наклеп.

Дуже часто слова, присутні в свідомості носіїв мови та культури, описуються через інше поняття, асоціюючись із чимось визнаним. Наприклад: *Sir Walter Raleigh* (1552–1618) – англійський мандрівник, дослідник, мореплавець, який здійснив декілька подорожей до Північної та Південної Америки і пізніше написав про них книжки. Він відомий як людина, яка першою привезла до Британії картоплю та тютюн з Америки, а також людина, яка поклала свій плащ на калюжу, щоб королева Єлизавета I могла пройти по ній, не змочивши ніг [6, с. 1100].

Не менше значення для формування лінгвокраїнознавчої компетентності мають культурні асоціації. Наприклад, *Cleopatra's Needle* – «Голка Клеопатри» (один з двох обелісків, які було перевезено в давні часи з Геліополя до Александрії. Зараз один з них стоїть на набережній Темзи у Лондоні, а другий – у Центральному парку Нью-Йорка) [2, с. 221].

На жаль, не завжди ми знаходимо потрібні культурологічні коментарі у лінгвокраїнознавчому словнику Лонгмана («Dictionary of English Language and Culture»), А. Рума («Великобританія. Лінгвострановедческий словарь»), К. Баранцева («Англо-український фразеологічний словник»), а також у лінгвокраїнознавчих довідниках Г. Томахіна («Language and culture. Great Britain», «Who is Who in Britain», «An Englishman's home is his castle», «Education in Britain», «Everyday Life and Leisure» та ін.).

Проаналізований вище матеріал доводить ефективність застосування лінгвокраїнознавчих знань і лексики у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя іноземних мов у початковій школі, оскільки такі знання розширюють світогляд студентів і підвищують їх конкурентоздатність на ринку праці.

Включення в зміст навчання лінгвокраїнознавчого аспекту передбачає вибір ефективних методів, прийомів і засобів вивчення мови на основі країнознавчого матеріалу.

До категорії засобів навчання, що можуть найбільше наблизити до природного культурологічного середовища, належать автентичні матеріали: справжні

літературні, образотворчі, музичні здобутки, предмети реальної дійсності та їх ілюстративне зображення.

У навчанні іноземній мові можна використовувати лінгвокраїнознавчий матеріал з таких галузей:

1. *Навчально-професійна сфера спілкування* (оголошення з працевлаштування; вирізки з газет і журналів про систему освіти; реклами проєктів різних навчальних центрів / курси іноземних мов та ін.; програми різних заходів – музичних, образотворчих, спортивних).

2. *Соціально-культурна сфера спілкування* (запрошення на виставки, концерти, у музеї; програми екскурсій, турів, розваг; вхідні квитки на видовищні заходи; репродукції художніх творів; рекламні проєкти, довідники з ілюстраціями визначних пам'яток; програми й афіші спектаклів, концертів, фестивалів, масових видовищ).

3. *Побутова сфера спілкування* (предмети побуту; рекламні проєкти готелів, кемпінгів, перукарень тощо).

4. *Торгово-комерційна сфера спілкування* (рекламні проєкти різноманітних товарів; рахунки за покупки, обіди, вечери; запрошення-реклами в ресторани, кафе, бари (із зазначенням різноманітних страв і послуг); меню замовлень страв, зазначення їхньої вартості; рецепти приготування національних страв; талони для покупки товарів).

5. *Спортивно-оздоровча сфера спілкування* (реклама оздоровчих центрів, спортивних комплексів; афіші про масові спортивні заходи; рекламні проспекти різних оздоровчо-лікувальних заходів і засобів).

6. *Сімейно-побутова сфера спілкування* (листи, листівки, запрошення; візитні картки; бланки вітальних листів (народження, весілля, ювілей, хрестини)).

Зазначимо, що останніми роками тексти лінгвокраїнознавчого характеру відіграють усе більшу роль у процесі навчання іноземним мовам. Завдяки таким текстам студенти знайомляться з реальними країнами, мова якої вивчається, одержують додаткові знання в царині географії, історії, освіти, культури тощо. Зміст лінгвокраїнознавчих текстів повинен бути значущим, мати визначену новизну, відомості про державний устрій, географічне середовище, характерні предмети матеріальної культури, елементи фольклору або особливостей мовленнєвого поводження й етикету.

Самостійна робота з читання іншомовної літератури повинна стати невід'ємним, рівноцінним компонентом усього процесу навчання іноземній мові.

У зв'язку з цим доречно було б запропонувати на індивідуальних заняттях використовувати одну годину на місяць на контроль розуміння прочитаних самостійно текстів і розвиток відповідних усно-мовних умінь і навичок на основі їх змісту. Це додасть дійсно систематичний характер, допоможе зберегти інтерес до матеріалу, що читається, а також забезпечить стабільну періодичність особистісного читання «про себе». Разом з тим самостійне читання має перетворитися на захоплююче заняття, стати природно-мотивованим, сприяти формуванню звички і потреби до самостійного читання літератури іноземною мовою.

Такі тексти значно підвищують інтерес до вивчення іноземних мов; є невичерпним джерелом соціокультурної інформації; стимулюють мислення, впливають на почуття та емоції, пробуджують художній смак; знайомлять з «дійсним ідеалом» мовної норми, розвивають мовну здогадку; є найціннішим матеріалом для читання та говоріння.

Цікавим методом роботи над лінгвокраїнознавчими текстами є колажування – прийом, що передбачає наклеювання або розміщення на будь-якій основі матеріалів, які відрізняються від неї кольором, фактурою та якістю, що сприяє концентрації уваги на ключовому понятті, виділенню його та порівнянню з іншими спорідненими поняттями – реальними, розкриттю їх змісту.

Колаж нагадує плакат або стінгазету. Дуже зручно при створенні колажів використовувати магнітні

дошки. У центрі розміщується ключове слово – ядро, навколо якого послідовно розміщуються поняття-супутники (фонове оточення). Розглянемо цей прийом на прикладі лінгвокраїнознавчого поняття *Whitehall*.

Попередньо викладач повинен підготувати наочні матеріали: з паперу вирізати різноманітні геометричні фігури (ромб, трикутник, коло та ін.). На них він записує ключове поняття та поняття, що створюють його фон, а саме: *Whitehall, Trafalgar Square, Parliament Square, British government, Home Office, the Treasury, the War Office, the Admiralty* тощо.

Бажано використовувати інші наочні матеріали: фотографії, малюнки тощо. Спочатку необхідно повернути увагу до головного поняття:

T: «Today we will look at the keyword *Whitehall*».

У центр магнітної дошки прикріплюється коло з написом *Whitehall*.

T: «Say altogether: *Whitehall*. Now you will learn what this word means. Listen to the text».

Потім викладач пропонує прослухати текст або прочитати його самостійно, перевіряє рівень засвоєння змісту за допомогою запитань та одночасно відпрацьовує фонетичне звучання слів-реалій.

T: *What is Whitehall? Find the answer in the text.*

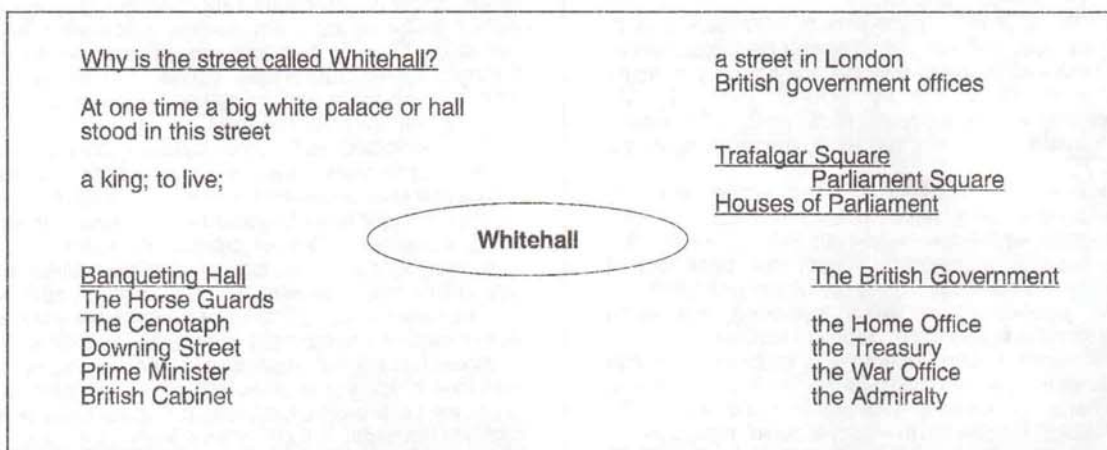
S: *Whitehall is a street in London where many British government offices are situated.*

Поряд записується нове поняття «a street in London» і тим самим вводиться «the British government offices».

T: *Let's say it again: British government offices. Where does the street Whitehall run?*

S: *It runs from Trafalgar Square.*

На дошці з'являється нове поняття «Trafalgar Square».

Студенти відпрацьовують вимову кожного нового слова. Поступово основне поняття збагачується супутниками, які розкривають його зміст і створюють країнознавчий фон.

Завдання наступного етапу роботи полягає у більш детальному ознайомленні з поняттями-супутниками. Студенти шукають їх тлумачення у країнознавчих довідниках.

T: *Open the references! Find out what Trafalgar Square, Houses of Parliament, the Home Office, the Treasury, the War Office are.*

Кінцевим результатом роботи є отримання колажу-схеми (колаж включає в себе не тільки певну кількість реалій, а й запитання, граматичні форми, які необхідні при відповідях студентам).

Студенти отримують завдання додому:

T: *Give the written answer to the question... (Find out what in the photo is and write about it. Find information about the Horse Guards (the Cenotaph, Downing Street...) in references and complete it using... Write about Whitehall, using the keywords given below... і т. д.).*

Вдома одна частина студентів повинна підібрати відповіді в книжках, інша – використовуючи довідники, картки, журнали, Інтернет.

Висновки та перспективи подальших розвідок дослідження проблеми. Підводячи підсумки, необхідно особливо підкреслити, що лінгвокраїнознавчий матеріал є сильним важелем для створення і підтримки інтересу до вивчення іноземних мов. Його використання сприяє процесу професійного становлення майбутніх вчителів іноземної мови у навчальних закладах, а саме: залучає до діалогу культур, збагачує відомостями країнознавчого характеру, дає змогу дізнатися про культуру країни, мова якої

вивчається, формує вміння розуміти основний зміст автентичних аудіотекстів, активізує навчальну діяльність, розширює словник, сприяє розвитку почуття толерантного ставлення до культури інших народів, створює доброзичливу психологічну атмосферу і позитивну мотивацію, дає стимул для самостійної роботи над мовою, розвиває образно-художню пам'ять, мовленнєве мислення, сприяє подальшій практичній діяльності.

Варто також підкреслити, що формування лінгвокраїнознавчої компетентності у процесі навчання іноземної мови є невичерпною, багатоаспектною, цікавою темою. Подальші дослідження у цій царині ми вбачаємо в обґрунтуванні ефективності застосування сучасних ІКТ у навчанні лінгвокраїнознавства у контексті професійного становлення майбутніх фахівців з іноземних мов.

Список використаних джерел

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. 2-е изд. – М.: Советская энциклопедия, 1969. – 607 с.
2. Англо-український фразеологічний словник / уклад. К. Т. Баранцев. – 2-ге вид., випр. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2005. – 1056 с.
3. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Лингвострановедение в преподавании русского языка / под ред. А. А. Леонова. – М., 1988.
4. Миньяр-Белоручев Р. К. Как стать переводчиком? / отв. ред. М. Я. Блох. – М.: Готика, 1999. – 176 с.
5. Томахин Г. Д., Томахин С. Г. США. Лингвострановедческий словарь. – М.: Пролетарский светоч, 2009. – 594 с.
6. Longman Dictionary of English Language and Culture. – Pearson Education Limited, Third Edition, 2005 (LDEL). – 1620 p.